

Zpětná vazba ve výuce češtiny jako cizího jazyka

Studentský workshop Ždárek (4.–6. 11. 2022)

Mgr. Gabriela Složilová (ÚČJ FF MU)

Osnova

- korektivní zpětná vazba ve výuce cizích jazyků a její typy
- reakce studentů na zpětnou vazbu
- výzkum – analýza on-line lekcí

Chyba a zpětná vazba

- chyba – přirozená součást procesu učení se cizího jazyka
 - „indikátor okamžitých znalostí studenta a jeho pokroku v učení“ (Hánková, 2010)
- pozitivní x negativní (korektivní) zpětná vazba
- reakce učitele, ze které studenti čerpají informaci o nějaké nepřesnosti ve své promluvě či textu
- Lyster & Ranta(ová) 1997, doplnění Ranta(ová) & Lyster 2007
 - dva typy zpětné vazby
 - reformulace (explicitní oprava, přeformulování)
 - nápověda (žádost o objasnění, metalingvistická nápověda, elicitace, opakování)

Reformulace

- explicitní oprava

Ukázka č. 1: Explicitní oprava – „čistá“ oprava

- 1 *L: S9 proč ses přestěhoval do Brna?*
- 2 *S9: přestěhoval (..) přestěhuju do Brna protože (..) ee protože mám prace do Brna*
- 3 *L: říkáme česky kvůli práci ((píše na snímek prezentace))*
- 4 *S9: kvůli práci*

- přeformulování

Ukázka č. 8: Přeformulování – začlenění do delší výpovědi

- 1 *L: S10 pracuješ od pondělí do čtvrtku?*
- 2 *S10: do pátek*
- 3 *L: pracuješ od pondělí do pátku?*
- 4 *S10: ano*

Nápověda

- žádost o objasnění

Ukázka č. 14: Žádost o objasnění

1 L: *odkdy dokdy?*

2 S2: *ee Brno*

3 L: *jaké datum?*

4 S2: *ah! od od (.) od čtrnáct prosince*

- metalingvistická nápověda

Ukázka č. 18: Metalingvistická nápověda – pády

1 S4: *koupim bonbonéra? bonbonéra?*

2 L: *direct object accusative*

3 S4: *bonbonéru?*

5 L: *((kýve hlavou))*

Nápořáděda

- elicítace

Ukázka č. 21: Elicitace – doplnění slova

1 S3: *dobry den chtěl bych televize*

2 L: *televi-*

3 S3: *-zi zi ehm*

- opakování

Ukázka č. 24: Opakování – chyba z nepozornosti

1 S4: *Marina teď chodí s Petrem.*

...

2 S5: *ano, Marina teď chodí s Petrem*

3 L: *s Petrem?*

4 S1: *Tom*

5 S5: *aha, chodí s Tomem*

Reakce studenta na zpětnou vazbu

- bezprostřední reakce na zpětnou vazbu
- Ranta(ová) & Lyster 2007
- dva typy reakcí:
 - oprava (opakování, začlenění, sebeoprava, oprava jiným studentem)
 - potřebuje opravu (přijetí, stejná chyba, jiná chyba, obejití chyby, váhání, částečná oprava)

Reakce studenta na zpětnou vazbu

Opakování

Ukázka č. 3: Explicitní oprava – zdůvodnění

- 1 S3: pamatuješ jak jsem psala že? (..) že (.) mmm na škole?
- 2 L: na is on the school you need in the school
- 3 S4: ve škole ve škole
- 4 S3: ehm ve škole

Oprava jiným studentem

Ukázka č. 39: Potvrzení opravy jiným studentem od lektorky

- 1 S8: vidim velkou stromu.
- 2 L: ((vrtí hlavou))
- 3 S8: -kého
- 4 L: ((vrtí hlavou))
- 5 S9: velký strom
- 6 L: ehm (.) to je stejný

Začlenění

Ukázka č. 5: Přeformulování

- 1 L: odkdy dokdy pracuješ?
- 2 S7: od ponděli do sobota? do sobota
- 3 L: soboty
- 4 S7: soboty (..) od pondělí do soboty

Sebeoprava

Ukázka č. 17: Žádost o objasnění – výběr s opravou

- 1 S5: a co dělá tvůj sestra? ještě je nemocná?
- 2 L: tvůj nebo tvoje?
- 3 S5: tvoje sestra jo (.) tvoje

Reakce studenta na zpětnou vazbu

Přijetí

Ukázka č. 8: Přeformulování – začlenění do delší výpovědi

- 1 L: *S10 pracuješ od pondělí do čtvrtku?*
- 2 S10: *do pátek*
- 3 L: *pracuješ od pondělí do pátku?*
- 4 S10: *ano*

Ukázka č. 42: Stejná chyba

- 1 S5: *někdy plavuju*
- 2 L: *někdy PLAVU*
- 3 S5: *já někdy plavuju*
- 4 L: *někdy plavu*

Ukázka č. 43: Jiná chyba

- 1 L: *a S13 kolik je teď hodin? kolik máš hodin?*
- 2 S13: *kolik je máš hodiny?*
- 3 L: *kolik je hodin? jaký je čas? ((ukazuje na ruku))*
- 4 S13: *tady je dva hodin*
- 5 L: *ehm takže obědváš nebo obědvala jsi?*
- 6 S13: *ehm*

Reakce studenta na zpětnou vazbu

Ukázka č. 44: Obejití chyby

- 1 L: *jaké jídlo máš ráda?*
- 2 S13: *mám ráda (..) červene vino*
- 3 L: *to je pití (..) a jídlo?*
- 4 S13: *pití, to je pití*
- 5 L: *a ještě jaké jídlo máš ráda? máš ráda salámovou pizzu, grilovaného lososa, brambory?*
- 6 S13: *aha, mám ráda bramborový salát*

Ukázka č. 45: Váhání – ujišťování se

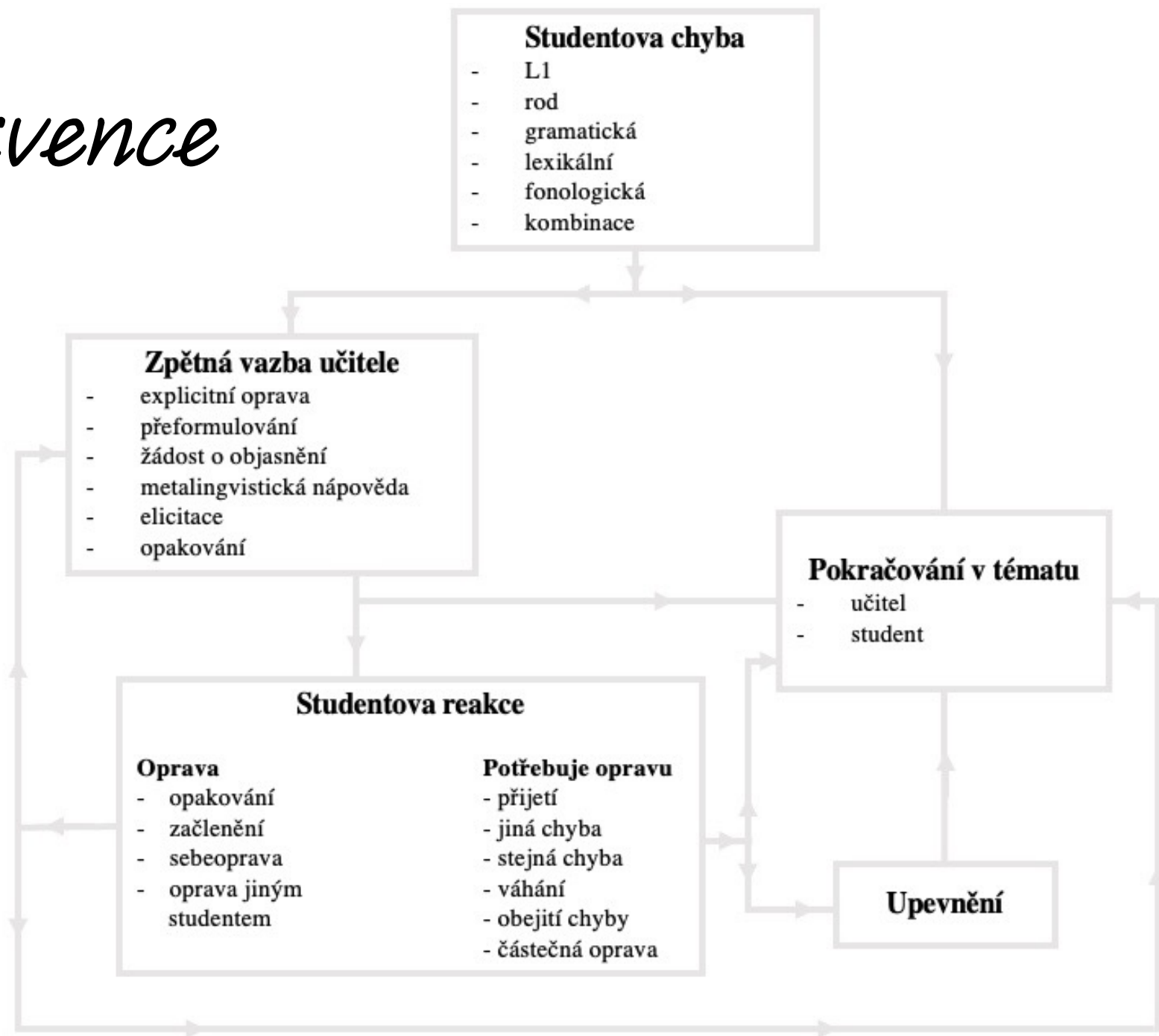
- 1 S7: *restaurace je blízko*
- 2 S10: *blízko práci*
- 3 L: *blízko práce*
- 4 S10: *práce nebo práci?*
- 5 L: *práce*
- 6 S10: *práce*

Ukázka č. 48: Částečná oprava

- 1 S13: *můžeš přijet třeba v pátek jeden května?*
- 2 L: *prvního května (..) to je první (..) prvního května*
- 3 S13: *první aha (..) první května*
- 4 L: *prvníHO května ((zvýrazňuje))*
- 5 S13: *ehm*

Korekční sekvence

- Lyster & Ranta(ová) 1997

Výzkum

- kurz A1.2 Neslované na Centru pro cizince JMK
- 22 hodin
- 2 skupiny, celkem 13 studentů
- on-line prostředí (Zoom) + Google slides prezentace

Výzkumné otázky

- 1) Jaké **typy** korektivní zpětné vazby lektor používal?
- 2) Jaká byla **reakce studenta** na korektivní zpětnou vazbu?
- 3) Který typ korektivní zpětné vazby vedl **nejčastěji k opravě** studenta? Potažmo k sebeopravě?
- 4) Je možné sledovat nějaký **trend v kombinaci zpětné vazby** s následnou reakcí studenta?
- 5) Je možné sledovat nějaký trend mezi **druhem chyby a zpětnou vazbou**?
- 6) Vyskytují se nějaké typy zpětných vazeb, které nejsou typické pro výuku ve třídě, ale vyplývají z **on-line prostředí výuky**?

1. Jaké typy korektivní zpětné vazby lektor používal?

- celkem 483 situací, kdy lektorka použila zpětnou vazbu
- všechny typy
- kombinace více typů
- delší výměny

Typ korektivní zpětné vazby		Celkem
Reformulace	Explicitní oprava	71 (12 %)
	Přeformulování	360 (61 %)
	Celkem:	431 (73 %)
Nápověda	Žádost o objasnění	59 (10 %)
	Metalingvistická nápověda	37 (6 %)
	Elicitace	58 (10 %)
	Opakování	7 (1 %)
	Celkem:	161 (27 %)
Celkem:		592 (100 %)

2. Jaké byly reakce studenta na zpětnou vazbu?

- všechny typy
- reakce v 76 % případů

- nejúspěšnější: žádost o objasnění, opakování

Typ reakce		Počet
Oprava	Opakování	208 (47 %)
	Začlenění	54 (12 %)
	Sebeoprava	55 (12 %)
	Jiný student	20 (5 %)
	Celkem:	337 (76 %)
Potřebuje opravu	Přijetí	22 (5 %)
	Stejná	8 (2 %)
	Jiná	1 (0 %)
	Obejití	5 (1 %)
	Váhání	8 (2 %)
	Částečná	9 (2 %)
	Pokračování v tématu	52 (12 %)
	Celkem:	105 (24 %)
Celkem:		442 (100 %)

3. Který typ vedl nejčastěji k opravě studenta?

- přeformulování (71 %)

		Explicitní	Přeformu.	Objasnění	Metalingv.	Elicitace	Opakování	Celkem:
Oprava	Opakování	11	199	1	0	1	0	212
	Začlenění	1	49	0	1	0	2	53
	Sebeoprava	10	3	24	11	19	2	69
	Jiný student	11	0	3	1	4	1	20
	Celkem:	33	251	28	13	24	5	354
Potřebuje opravu	Přijetí	5	17	0	0	0	0	22
	Stejná	19	15	16	8	20	1	79
	Jiná	0	2	0	0	0	0	2
	Obejití	3	3	5	1	0	0	12
	Váhání	9	14	5	7	4	1	40
	Částečná	4	11	7	5	6	1	34
	Pokračování	3	47	0	3	4	0	57
	Celkem:	43	109	33	24	34	3	246
Celkem:		76	360	61	37	58	8	600

4. Je možné sledovat nějaký trend v kombinaci zpětné vazby s reakcí studenta?

- přeformulování + opakování (tzv. pseudo-recast)

		Explicitní	Přeformu.	Objasnění	Metalingv.	Elicitace	Opakování	Celkem:
Oprava	Opakování	11	199	1	0	1	0	212
	Začlenění	1	49	0	1	0	2	53
	Sebeoprava	10	3	24	11	19	2	69
	Jiný student	11	0	3	1	4	1	20
	Celkem:	33	251	28	13	24	5	354
Potřebuje opravu	Přijetí	5	17	0	0	0	0	22
	Stejná	19	15	16	8	20	1	79
	Jiná	0	2	0	0	0	0	2
	Obejití	3	3	5	1	0	0	12
	Váhání	9	14	5	7	4	1	40
	Částečná	4	11	7	5	6	1	34
	Pokračování	3	47	0	3	4	0	57
	Celkem:	43	109	33	24	34	3	246
Celkem:		76	360	61	37	58	8	600

5. Je možné sledovat nějaký trend mezi druhem chyby a zpětnou vazbou?

	Z porozumění	Fonetické	Gramatické	Lexikální
Explicitní oprava	7	0	49	15
Přeformulování	4	37	208	111
Žádost o objasnění	9	1	42	7
Metalingvistická nápověda	0	0	36	1
Elicitace	5	1	46	6
Opakování	2	0	4	1
Celkem:	27	39	385	141

6. Vyskytují se nějaké typy zpětných vazeb, které nejsou typické pro výuku ve třídě, ale vyplývají z on-line prostředí výuky?

- grafické znázornění chyb (využití prezentace)
- kombinace ústní a písemné formy
- technické problémy

Seznam literatury

- HÁNKOVÁ, Dana. Opravit, či neopravit? K práci s chybou v ústním projevu studentů češtiny jako cizího jazyka. In: HLÍNOVÁ, Kateřina, ed. *Sborník Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka (AUČCJ)*. Praha: Akropolis, 2010, 51–60. ISBN 978-80-87481-25-7.
- LYSTER, Roy a Leila RANTA. CORRECTIVE FEEDBACK AND LEARNER UPTAKE. *Studies in Second Language Acquisition* [online]. 1997, **19**(1), 37–66 [cit. 2020-07-31]. ISSN 0272-2631. Dostupné z: doi:10.1017/S0272263197001034
- RANTA, Leila & Roy LYSTER. A cognitive approach to improving immersion students' oral language abilities: The Awareness-Practice-Feedback sequence. In: DeKeyser, R. M. (ed.): *Practice in a Second Language: Perspectives from Applied Linguistics and Cognitive Psychology*. Cambridge, Cambridge University Press 2007, s. 141–160.

Děkuji Vám za
pozornost!